

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ**

ISSN: 1857- 7628

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2010**

YEARBOOK

ГОДИНА 2

VOLUME II

**GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF ECONOMICS**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF ECONOMICS**

За издавачот:
Проф. д-р Ристо Фотов

Издавачки совет Editorial board

Проф. д-р Саша Митрев	Prof. Sasa Mitrev, Ph.D
Проф. д-р Лилјана Колева - Гудева	Prof. Liljana Koleva - Gudeva, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Доц. д-р Круме Николоски	Ass. Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Доц. д-р Крсте Шајноски	Ass. Prof. Krste Sajnoski, Ph.D
Пом.асс м-р Влатко Пачешкоски	Assist. Vlatko Paceskoski, M.Sc
Пом.асс м-р Тамара Јованов Марјанова	Assist. Tamara Jovanov Marjanova, M.Sc

Редакциски одбор Editorial staff

Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Доц. д-р Круме Николоски	Ass. Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Доц. д-р Крсте Шајноски	Ass. Prof. Krste Sajnoski, Ph.D

Главен и одговорен уредник Managing & Editor in chief

Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
--------------------------	----------------------------

Јазично уредување Language editor

Даница Гавриловска-Атанасовска (македонски јазик)	Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian)
--	--

Техничко уредување Technical editor

Славе Димитров	Slave Dimitrov
Благој Михов	Blagoj Mihov

Печати Printing

Печатница „2-ри Август“ - Штип	„Vtori Avgust“ - Stip
Тираж - 300 примероци	Printing No 300

Редакција и администрација Address of editorial office

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип	Goce Delcev University
Економски факултет	Faculty of Economics
бул „Крсте Мисирков“ бб	Krste Misirkov b.b., PO box 201
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија	2000 Stip, R of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENT

Д-р Ристо Фотов, д-р Еленица Софијанова Интелектуалниот капитал и новата економија	9
Д-р Ристо Фотов, Катерина Фотова Глобалната финансиска криза и нејзините последици врз светската економија	17
Доц. д-р Круме Николоски Креирање на економско-социјален модел состојба и перспективи	27
Петар Клетникоски, проф. д-р Трајко Мицески Членството на Република Македонија во светската трговска организација со посебен осврт на трговската размена со земјоделско-прехранбени производи	35
Проф. д-р Трајче Мицески Чистата совесност како фактор за вистинско лидерство	43
Проф. д-р Т. Мицески, м-р К. Чабулева, м-р Д. Јошески Анализирање на зависноста помеѓу бруто-домашниот производ и трговијата на мало во Република Македонија во период од 1990 до 2009 година со примена на економетриски модели	51
Проф. д-р Трајче Мицески Улогата на лидерството во детерминирањето на културата во организацијата	63
Доц. д-р Александар Костадиновски Рамка на ефективното здравствено опфаќање framework of effective health care coverage	77
Доц. д-р Александар Костадиновски Концептот и принципите на националните здравствени сметки The concept and principles of national health accounts	89
М-р Дарко Лазаров Други инструменти на надворешно-трговската политика	103

М-р Дарко Лазаров Режими на девизен курс	113
М-р Душко Јошески д-р Трајко Мицески Стапката на смртност на доенчињата како последица на сиромаштијата, пер capita доходот, бројот на доктори и популациониот раст во САД	123
М-р Емилија Митева-Кацарски Трговските текови во глобализираниот свет.....	133
М-р Емилија Митева - Кацарски Европска централна банка	143
Доц. д-р Крсте Шајноски Инвестиционите фондови - недоволно развиен сегмент на пазарот на капитал во Република Македонија	153
М-р Тамара Јованов-Марјанова Значење на истражувањето на пазарот за креирање на ефективни стратегии на работење	165
М-р Љупчо Давчев Стратегија на дистрибутивните канали и нивното влијание во вредносната верига	175
Доц. д-р Маргарита Матлиевска Конститутивните договори на Европската унија и нејзините стратегии низ призма на одржливиот развој	187
Доц. д-р Маргарита Матлиевска Тековни филозофии на развојот.....	201
М-р Марина Радосављевиќ - Бојчева Имплементација на средствата од Програмата КАРДС во Република Македонија	211
М-р Марина Радосављевиќ - Бојчева Имплементација на средствата од Програмата ФАРЕ во Република Македонија.....	223

М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Анализа на билансот на состојба од аспект на корпоративното управување	237
М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Анализа на билансот на успех од аспект на корпоративното управување	247
М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Финансиско известување - цели и задачи	255
М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Извештај за готовински текови.....	265
М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Методи на финансиска анализа	275
М-р Стеван Габер Оправданост за примена на буџетски дефицит	285
М-р Стеван Габер, м-р Василка Габер Начини за финансирање на буџетскиот дефицит	293
М-р Христина Серафимовска Претприемачко однесување - фактор за економски развој.....	301

ПРЕДГОВОР

Економскиот факултет во Штип, е основан на 27 март 2007 година како дел од Универзитетот “Гоце Делчев”. Почетоците на оваа високообразовна институција ги карактеризира силен елан и ентузијазам, преточени во голема желба да се твори и придонесе во унапредување на високообразовните процеси во Република Македонија. Се разбира, сето ова е во согласност со евроинтегративните процеси на постојана примена на усвоените европски методи и стандарди во научно-образовниот процес за обезбедување на квалитетно образование за нашите студенти.

Пред Вас е второто издание на Годишниот зборник на Економскиот факултет. Тој претставува потврда во остварување на целите на Економскиот факултет кои се состојат во: образување на стручно-научни кадри од областа на меѓународната економија, здравствениот менаџмент, финансискиот менаџмент, банкарство, финансии и осигурување; сметководство, финансии и ревизија и менаџмент и претприемништво на прв циклус на студии и економија на европска унија, здравствен менаџмент и MBA-менаџмент на втор циклус на студии. Се разбира, дека на тој начин придонесуваме во промовирање на научно-истражувачката работа, со што се поттикнува унапредувањето на научната и развојната мисла во функција на нивна примена во секојдневниот живот.

Особено радува фактот што со свои трудови се пројавуваат нашите млади научно истражувачки кадри.

Штип, јуни 2011 година

Проф. д-р Ристо Фотов

ЕВРОПСКА ЦЕНТРАЛНА БАНКА

М-р Емилија Митева - Кацарски

Abstract

In this text, it is talking about the key role that The European Central Bank has (as an institution that is responsible for keeping stability of the prices) into the the economy of the European Union. The analyze starts whit stating out the fundamental characteristics of the European Central Bank as an institution and they are: defining of the functions of their organs in managing and the strategy of the Bank, and also presentation of the institutional independence, transparency and responsibility of the Bank as components that go together. Afterwards, it is starting with analysis of the capital of the European Central Bank, while the analyses goes on with the monetary politics that implements European Central Bank and targeting of the inflation.

The research in this work is encircled with emphasizing of the non standard measures and instruments that European Central Bank uses as the most efficient instrument for fight against global financial crisis.

Key words: *The European Central Bank, monetary policy, targeting of the inflation, global financial crisis.*

Вовед

Глобализационите процеси претставуваат едно од основните обележја на современите светски движења. Наспроти специфичноста и осетливоста, и монетарно финансиската сфера е вклучена во интернационализацијата и институционализацијата во глобални размери, иако релативно побавно во однос на другите области. Најдобар пример е Европската монетарна унија, како најзначајна интеграција во оваа област, која со воведувањето на еврото како заедничка валута уште повеќе зближи околу 300 милиони жители од државите-членки.

Економскиот суверенитет на земјата го одредува и монетарниот суверенитет кој опфаќа монетарен, валутен и девизен систем. Токму Европската монетарна унија подразбира пренос на таа сувереност на наднационално ниво (заедничка валута и централна банка, како и

монетарно кредитна политика). Во рамките на функционирањето на Европската монетарна унија се издвојуваат три фази: првата фаза која резултира со создавање на единствен пазар на добра и капитал, втората фаза која подразбира консолидирање на економската политика во насока на намалување на инфлацијата, намалување на каматните стапки и ограничување на буџетскиот дефицит и третата фаза која има за задача создавање на единствена и стабилна европска монета и создавање на независна Европска централна банка.

Европската централна банка е институција која е надлежна за европската монетарна политика. Основана е со договорот во Мастрихт и нејзината приоритетна цел на функционирање е обезбедување стабилност на цените во евро-зоната, како и чување на куповната моќ на еврото.

Европска централна банка како институција

Европската централна банка претставува „банка на банките“ на земјите-членки на Европската унија. Европската централна банка, која е основана на 30 јуни 1998 година со седиште во Франкфурт, е наследник на Европскиот монетарен институт. Иако Европската централна банка има правен субјективитет, не ги заменува националните централни банки, туку заедно со уште 27 национални централни банки од земјите-членки на Европската унија ја сочинуваат групата која се нарекува Европски систем на централни банки (European System of Central Banks – ESCB). Во рамките на својот состав Европската централна банка вработува 1.350 службеници од 27-те земји-членки на ЕУ. Почетниот (основачкиот) капитал на Европската централна банка изнесувал 5 милијарди долари, при што уплатата се вршела од страна на централните банки во рамките на евро-зоната и тоа сразмерно во согласност со нивната популација, како и бруто-националниот производ којшто го остварувале нивните земји.

Согласно со нејзиниот основачки акт, недвосмислено, примарна цел на Европската централна банка е одржување на ценовна стабилност, како и безусловно обезбедување на економски раст како секундарна цел.

Посебно, членот 105 од Мастришкиот договор дефинира дека „примарна цел на Европската централна банка треба да биде одржување на ценовната стабилност“ и дека „без предрасуди кон обезбедувањето на ценовната стабилност, Европската централна банка треба да ја помогне генералната економска политика на Заедницата“¹. Со други зборови, Европската централна банка ќе ја зголеми каматната стапка, доколку се манифестираат ризици од инфлација. Според Статутот на банката, стапката на инфлација од 2% претставува лимит до кој банката не презема

1). http://www.ecb.eu/ecb/legal/pdf/maastricht_enpdf

акција на зголемување на каматната стапка преку своите инструменти².

Основните задачи на Европската централна банка се³:

- одржување стабилност на цените;
- формулирање и спроведување на монетарната политика на Европската унија;
- управување со девизните резерви на земјите-членки на Европската унија;
- управување со платниот промет.

Европската централна банка го има ексклузивното право да печати и емитира банкноти и ковани пари (евра, како единствено средство за плаќање во рамките на монетарната унија), при што и централните банки на земјите-членки можат да ја реализираат оваа активност, секако со претходно одобрение и овластување од страна на Европската централна банка.

Европската централна банка објавува годишни, месечни и неделни финансиски извештаи и други извештаи (на пример: одлуки, изјави, месечни билтени на банките, статистички извештаи), потоа периодични и други публикации, и врши преглед на документите на Европскиот монетарен институт. Банката ја поддржува општата економска политика која се води на ниво на Европска унија и делува во согласност со начелото - отворена економија заснована на слободна конкуренција.

Националните централни банки се единствени кои можат да депонираат капитал во Европската централна банка. За секоја национална централна банка износот на капиталот зависи од бројот на жителите на земјите-членки, како и од нивното вкупно учество во БДП на Европската заедница. Учесството на капиталот на националните централни банки е прикажано во следнава табела:

Табела 1. Учество на националните централни банки во капиталот на Европската централна банка(евро-зона)

НЦБ	Процент %	Уплатен капитал во €
Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique	2.4256	139,730,384.68
Deutsche Bundesbank	18.9373	1,090,912,027.43

2). Тодор Тодоров, Ана Стојковска: Меѓународни финансии, Прв европски универзитет, Скопје, 2008, стр. 337

3). <http://www.ecb.int/ecb/orga/tasks/html/index.en.html>

НЦБ	Процент %	Уплатен капитал во €
Central Bank and Financial Services Authority of Ireland	1.1107	63,983,566.24
Bank of Greece	1.9649	113,191,059.06
Banco de España	8.3040	478,364,575.51
Banque de France	14.2212	819,233,899.48
Banca d'Italia	12.4966	719,885,688.14
Central Bank of Cyprus	0.1369	7,886,333.14
Banque centrale du Luxembourg	0.1747	10,063,859.75
Central Bank of Malta	0.0632	3,640,732.32
De Nederlandsche Bank	3.9882	229,746,339.12
Oesterreichische Nationalbank	1.9417	111,854,587.70
Banco de Portugal	1.7504	100,834,459.65
Banka Slovenije	0.3288	18,941,025.10
Národná banka Slovenska	0.6934	39,944,363.76
Suomen Pankki - Finlands Bank	1.2539	72,232,820.48
Вкупно	69.7915	4,020,445,721.56

Извор: <http://ecb.eu/ecb/orga/capital/html/index.en.html#euro>

Од оваа табела можеме да констатираме дека во вкупниот капитал на Европската централна банка најголемо е учеството на германската Бундесбанка и тоа 18,9373 % од вкупниот капитал на Банката, по чијшто Статут е креиран и Статутот на Европската централна банка. Притоа, нето добивките и загубите на Европската централна банка се распоредени меѓу националните централни банки во евро-зоната, согласно со член 33 од Статутот и тоа⁴:

- Член 33.1.: Нето добивката на Европската централна банка треба да биде трансферирана по следниот редослед:
 - (a) Износот одреден од Управниот совет, кој не смее да надмине 20% од нето добивката, треба да биде трансфериран во општиот резервен фонд.
 - (b) Преостанатата нето добивка треба да биде дистрибуирана на акционерите во Европската централна банка во пропорција со нивните купени акции.

Член 33.2.: Во случај на остварена загуба од страна на Европската централна банка, недостатокот може да биде покриен со средства од општиот резервен фонд на Европската централна банка.

4). http://www.ecb.eu/ecb/legal/pdf/maastricht_enpdf

Земјите-членки на Европската унија кои се надвор од евро-зоната се обврзани да учествуваат во настанатите оперативните трошоци на Европската централна банка, согласно со нивната партиципација во Европскиот систем на централни банки, преку плаќање на минимален процент од нивниот уплатен капитал. Од 1 јануари 2009 година оваа учество претставува 7% од нивниот уплатен капитал во однос на вкупната сума од 121,814,467.67 €, како што е прикажано во табела 2:

Табела 2. Учество на националните централни банки во капиталот на Европската централна банка (надвор од евро-зоната)

НЦБ	Процент (%)	Уплатен капитал €
Българска народна банка (Bulgarian National Bank)	0.8686	3,502,591.87
Česká národní banka	1.4472	5,835,771.31
Danmarks Nationalbank	1.4835	5,982,149.49
Eesti Pank	0.1790	721,809.75
Latvijas Banka	0.2837	1,144,007.96
Lietuvos bankas	0.4256	1,716,213.56
Magyar Nemzeti Bank	1.3856	5,587,371.98
Narodowy Bank Polski	4.8954	19,740,488.44
Banca Națională a României	2.4645	9,937,989.49
Sveriges Riksbank	2.2582	9,106,093.68
Bank of England	14.5172	58,539,980.14
Вкупно	30.2085	121,814,467.67

Извор: <http://www.ecb.int/ecb/orga/capital/html/index.en.html#non-euro>

Од оваа табела можеме да констатираме дека од банките на земјите-членки кои се надвор од евро-зоната, најголемо учество во структурата на капиталот на Европската централна банка има Банката на Англија и тоа 58,539,980.14 €. Но сепак, Англија е против еврото и според ставот на економистите сè уште нема намера да го прифати.

Националните централни банки кои се надвор од евро-зоната немаат право на какво било учество во распределбата на добивката на Европската централна банка, ниту пак се одговорни за какви било загуби на фондот на Европската централна банка.

Улогата на европската централна банка во глобалната финансиска криза

Поради глобалното финансиско цунами кое го зафати целиот свет и најтврдокорните заговорници на неолибералната економија беа принудени да ја прифатат иницијативата државите да ги национализираат пропаднатите банки, за да го спасат светот од глобална катастрофа. Кризата почна во областа на недвижности во САД, каде што цените на недвижностите растеа многу брзо долг период, при што голем дел од заинтересираните потенцијални купувачи немаа доволно заштеда ниту за учество ниту беа доволно кредитоспособни да користат класични кредити со фиксна или варијабилна каматна стапка.

Со цел да се излезе од тој магичен круг, неопходно беше да се релаксираат ограничувањата во поглед на задолжувањето и вештачки да се намалат иницијалните трошоци за одобрување на кредити. Во таква ситуација, банките водени од основниот мотив, односно желбата да заработат милионски провизии одобруваа хипотекарни кредити (кои овозможуваат купување на нови или рефинансирање на постоечките куќи и станови) на лица со низок кредитен рејтинг. Притоа овие кредити во првите неколку години гарантираат ниски фиксни каматни стапки, за да подоцна се примени режимот на варијабилни каматни стапки во согласност со условите на пазарот. Оваа доста смела и пред сè ризична финансиска конструкција, иако наменета за клиентите кои се способни реално да го оценат финансискиот ризик и да го споредат со очекуваниот раст на сопствените кредитни способности, им е понудена на лица со мала кредитна способност и уште помала аналитичка способност да го оценат реалниот ризик на овој инструмент.

Под претпоставка на понатамошен раст на цените на недвижностите, раст на примањата и одржување на стабилни и ниски каматни стапки, две години подоцна во моментот на примена на варијабилни каматни стапки можно било да се очекуваат поголеми примања на должникот, иако тоа не било извесно. Но, и во случај да примањата не биле доволни да го апсорбираат порастот на трошоците на кредитот, порастот на вредноста на недвижностите сè уште оставал доволно простор да се изврши рефинансирање или продажба на недвижноста и тоа со прилична заработка.

Но од друга страна пак, при значаен пад на цените на недвижностите, стагнација или намалување на примањата и раст на варијабилните каматни стапки, и должникот и банката се наоѓаат во безизлезна ситуација. По две години месечната рата се зголемува значајно над платежната способност на должникот. Принудната продажба не дава решение од причина што

вредноста на долгот е поголема од пазарната цена на куќата (должникот губи не само покрив над глава, туку сè што дотогаш има вложено во таа куќа, истовремено банката со принудната продажба не може да го покрие износот на долгот и трошоците).

Очигледно е дека креаторите и главните протагонисти на овој финансиски изум не воделе сметка што може да се случи по две години на пример, од причина што тие планирале во најкраток рок да ги продадат обврзниците засновани на хипотеки, да ја остварат својата замислена провизија и да продолжат со реализирање на трансакции од сличен тип. И покрај очигледниот ризик, сите биле благонаклонети кон новиот финансиски изум. Задоволни биле и финансиерите и населението и градежниците и стопанството во целина. Посебно биле задоволни сопствениците на финансиските институции и државата, затоа што бумот во секторот на недвижностите овозможувал високи профити, стопански раст, вработеност и приходи во буџетот.

Ваквата привидна илузија престанува во февруари 2007 година со банкротирање на некои примарни учесници. Првиот алармантен знак на кризата се јавува кога една од најголемите хипотекарни финансиски институции (New Century Financial Corp – NCFС) сосема неочекувано објавила дека во претходниот квартал работела со многу поголема загуба од очекуваната. Истото се случува и со American Home Mortgage Investment Corp која целосно престанала да дава хипотекарни кредити како и со Accredited Home Lenders Holding Co, а од друга страна е забележан значаен пад на акциите и тоа: Merrill Lynch кои бележат пад за 47%, Citigroup за 60% и Bear Stearns за 49%. По голема, но недоволно успешна интервенција на централните банки (САД и Европа), во декември минатата година станува јасно дека проблемот не е само ликвидноста на хипотекарниот дел од финансискиот пазар, туку кризата дифузно се проширува на целиот финансиски сектор и на останатите сектори во стопанството на САД.

Паралелно кризата се прелева надвор од границите на САД, пред сè во Европа, чишто банки активно учествуваат на хипотекарниот пазар во САД. Со цел справување со глобалната финансиска криза, светските централни банки при што овде се мисли на Системот на федерални резерви, Европската централна банка, како и Јапонската централна банка преземаат одредени мерки заради смирување на ситуацијата на глобалниот финансиски пазар. Притоа, Европската централна банка во повеќе наврати вкупно емитирала околу 204 милијарди евра, Федералните резерви реагирале со емисија на 92 милијарди американски долари, додека Јапонската централна банка реагирала со емисија на 600 милијарди јени

(околу 53 милијарди американски долари).⁵

Притоа шест светски централни банки, меѓу кои Европската централна банка, Системот на федерални резерви, централните банки на Шведска, Велика Британија, Канада и Швајцарија ги намалија основните каматни стапки и тоа за 0,5 процентни поени. Централните банки се одлучиле на овој чекор поради сигналите кои упатуваат на тоа дека економската активност слабее и дека инфлаторните притисоци се намалуваат во времето кога финансиската криза се интензивира. Централната банка на Јапонија ја поддржала оваа заедничка акција на централните банки, но не можела да се приклучи од причина што нејзината основна каматна стапка веќе била ниска и изнесувала 0,5%. Европската централна банка во насока на намалување на рецесијата изврши уште едно намалување на референтните каматни стапки и тоа за 0,5 процентни поени за да продолжи со тој тренд на намалување и истите достигнат рекордно ниска вредност која изнесува 1,25%.

Намалувањето на каматната стапка е најзначајното орудие со кое централната банка може да влијае на стимулирање на економската активност и намалување на трошоците на кредитите. Во насока на намалување на каматните стапки беа преземени вонредни односно „нестандардни“ мерки како одговор на кризата. Уште на првичниот шок на пазарот на пари во август 2007 година, Европската централна банка реагира експресно за неколку часа, обезбедувајќи дополнителна ликвидност за банките коишто имаат реална потреба од истата. Всушност, Европската централна банка е првата централна банка којашто презема нестандартни мерки. Со интензивирањето на кризата во средината на септември 2008 година и виртуелниот застој на интербанкарските трансакции, Европската централна банка применува нов модел за обезбедување на ликвидноста на банките, кој опфаќа три клучни елементи и тоа⁶:

- Европската централна банка значајно ги приспособи нејзините регуларни операции на рефинансирање коешто приспособување подразбираше зголемување на достасаноста на заемите, дозвола на банките за пристап до неограничени ликвидни средства по основна каматна стапка со рок на доспевање до шест месеци. Ова е исклучителен начин на дејствување. Во нормални услови се дава на аукција сумата на кредитот на централната банка и се остава лицитантите да ја определат каматната стапка. Овој невообичаен начин на дејствување покажува дека Европската централна банка

5). http://www.europa-eu-un.org/articles/en/article_8782_en.htm

6). <http://www.ecb.int/press/key/date/2009/html/sp090529.en.html>

тековно дејствува како сурогат на пазарот и тоа преку алокација на ликвидноста и формирање на цените на финансискиот пазар.

- Европската централна банка ја прошири долгата листа на имоти што се сметаа за колатерал. Оваа листа веќе беше многу долга пред кризата, но Банката ја прошири уште повеќе со прифаќање на многу широк домен на хартии од вредност во функција на колатерал.
- Првите два елементи нудат неограничено рефинансирање врз основа на широкиот домен на инструменти за обезбедување. Но тие можат да се употребат во финансискиот систем доколку се комбинирани со третиот елемент, односно големиот број на дополнителни придружни инструменти коишто отсекогаш биле користени во операциите на рефинансирање. Дури пред финансиската криза овој број беше голем во споредба со другите поважни централни банки. Следејќи ги промените од октомври минатата година овој број дополнително се зголемил.

Сите овие нестандартни мерки Европската централна банка ги надополнува со одредени вонредни чекори, како на пример, одржување на ликвидноста преку спроведување на долгорочно рефинансирање со рок на доспевање од 12 месеци. Притоа, примарната цел на Европската централна банка при преземање на овие активности беше одржување на расположливоста на кредити за домаќинствата и компаниите по прифатливи каматни стапки, а од друга страна флексибилниот менаџмент на Банката во поглед на ликвидноста овозможи солвентните банки да не се соочат со тешкотии поради ограничувањето на ликвидноста.

При формулирање на стратегијата на Европската централна банка за борба против кризата, истата го имаше предвид фактот дека финансискиот систем во евро-зоната беше доминантно банкарски ориентиран. На пример, ако ја анализираме структурата на кредити на приватниот сектор ќе утврдиме дека повеќе од 70% од изворите на банките го опфаќа несопственичкото екстерно финансирање во евро-зоната. За споредба во САД, истиот тој однос изнесува само 30%.

Ова го потврдува фактот дека финансискиот систем во САД е пазарно ориентиран. Во евро-зоната гарантирањето на стабилен пристап до кредити за домаќинствата и компаниите во најголем дел значи зачувување на одржливоста на банкарскиот систем. Банките имаат доминантна улога во економијата во евро-зоната и поради тоа Европската централна банка се фокусира на примена на нестандартни мерки во банкарскиот сектор во борбата против глобалната финансиска криза.

Заклучок

Европската централна банка е една од светски најзначајните централни банки, одговорна за монетарната политика на земјите-членки на евро-зоната. Европската централна банка претставува независна институција која поседува политичка и финансиска самостојност и која функционира согласно со правилата кои се пропишани во Стаутот на Европската централна банка и Маастришкиот договор. Конституирањето на Европската централна банка настанува во третата фаза од развојот на Европската монетарна унија, при што Европската централна банка го заменува Европскиот монетарен институт.

Од нејзиното настанување па до денес Европската централна банка ја имплементира нејзината основана цел, односно одржување на стабилност на цените што подразбира годишно зголемување на хармонизираниот индекс на потрошувачи цени под 2% на среден рок. Банката остварува завидни резултати, успевајќи заедничката европска валута, еврото, да ја претвори во кредибилна светска валута, која ѝ помогна на банката кога е во прашање основната каматна стапка и да ѝ остави простор да се соочи со ситуацијата која некои аналитичари ја нарекуваат „првата економска криза во 21 век“.

Најзначајни инструменти коишто ги применува Европската централна банка во борбата против глобалната финансиска криза се намалувањето на каматните стапки во повеќе наврати, како и примената на пакетот нестандартни мерки коишто се однесуваат на зголемување на ликвидноста на банките преку приспособување на регуларните операции на рефинансирање, преку тековно дејствување како сурогат на пазарот, како и преку проширување на долготата листа на имоти коишто се сметаат како колатерал. На тој начин Европската централна банка е една од ретките банки што успева со примена на адекватни мерки да се справи со глобалната финансиска криза.

Користена литература

Таки Фити: Економија, Економски факултет, Скопје, 2006

Тихомир Јовановски: Меѓународни финансии, Еуро-мак компани, Скопје, 2007

Тодор Тодоров, Ана Стојковска: Меѓународни финансии, Прв Европски универзитет, Скопје, 2008.

http://en.wikipedia.org/wiki/European_Central_Bank

<http://ecb.eu/ecb/orga/capital/html/index.en.html#euro>

<http://www.ecb.int/press/key/date/2009/html/sp090529.en.html>

http://www.ecb.eu/ecb/legal/pdf/maastricht_enpdf

<http://www.ecb.int/ecb/orga/capital/html/index.en.html#non-euro>

<http://www.ecb.europa.eu/mopo/html/index.en.html>